

Datum van
inontvangstneming

:

25/03/2026

Zaak C-478/23 COMP

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van ontvangst van de aanvullende beslissing:

22 maart 2024

Verwijzende rechter:

Landgericht Duisburg (Duitsland)

Datum van de aanvullende beslissing:

13 maart 2024

Verzoekende partij:

XK

Verwerende partij:

Mercedes-Benz Group AG

LANDGERICHT DUISBURG

BESLISSING

[OMISSIS]

In de zaak tussen

XK,

Oberhausen (Duitsland)

– verzoekende partij –,

[OMISSIS]

en

Mercedes-Benz Group AG, voorheen Daimler AG, [OMISSIS] Stuttgart
(Duitsland)

– verwerende partij –,

[OMISSIS]

heeft de eerste civiele kamer van het Landgericht Duisburg (rechter in tweede aanleg Duisburg, Duitsland) op 13 maart 2024

[OMISSIS]

beslist:

In aanvulling op de beslissingen van 29 juni 2023 en 21 juli 2023 wordt het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) verzocht om, in het kader van de bij de beslissingen van 29 juni 2023 en 21 juli 2023 reeds ingeleide prejudiciële procedure, ook de volgende vragen krachtens artikel 267 VWEU te beantwoorden:

14. Kan de bevoegdheid van burgerlijke rechtbanken van een lidstaat van de Europese Unie in gevallen waarin voor een type motorvoertuig een EG-typegoedkeuring is verleend, om aan de koper van een motorvoertuig dat volgens de gegevens van de fabrikant op basis van die EG-typegoedkeuring is vervaardigd en in de handel gebracht, vorderingen tot schadevergoeding tegen die fabrikant toe te wijzen op grond dat het voertuig in kwestie door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de bepalingen van het Unierecht wegens niet-overeenstemming met het goedgekeurde type en/of wegens onwettigheid van de EG-typegoedkeuring zelf, zonder dat na afgifte van de EG-typegoedkeuring, op basis waarvan dit voertuig is vervaardigd en in de handel gebracht, een juridisch bindende verklaring van een van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening (EU) 2018/858 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 genoemde instanties is verkregen dat het voertuig in kwestie juist door die omstandigheden en om die redenen, te weten wegens niet-overeenstemming met het goedgekeurde type en/of wegens onwettigheid van de EG-typegoedkeuring zelf, niet voldoet aan de bepalingen van het Unierecht, vervallen of in ieder geval beperkt zijn?

15. Indien vraag 14 bevestigend moet worden beantwoord:

In precies welke dergelijke gevallen en in precies welke mate is het burgerlijke rechtbanken van een lidstaat niet toegestaan om aan de koper van een motorvoertuig dat volgens de fabrikant op basis van die EG-typegoedkeuring is vervaardigd en in de handel is gebracht, vorderingen tot schadevergoeding tegen die fabrikant toe te wijzen op grond dat het voertuig in kwestie door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de bepalingen van het Unierecht wegens niet-overeenstemming met het goedgekeurde type en/of wegens onwettigheid van de EG-typegoedkeuring zelf?

16. Indien vraag 14 bevestigend moet worden beantwoord:

Bevat het Unierecht bepalingen over de verdeling van de bewijslast, verlichting van de bewijslast en verplichtingen van de partijen in verband met de maatregelen van instructie met betrekking tot het bestaan van de voorwaarden waaronder een burgerlijke rechtbank van een lidstaat bevoegd is om aan de koper van een motorvoertuig een vordering tot schadevergoeding toe te wijzen op grond dat het voertuig in kwestie door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de bepalingen van het Unierecht wegens niet-overeenstemming met het goedgekeurde type en/of wegens onwettigheid van de EG-typegoedkeuring zelf, in een civielrechtelijk geschil tussen de koper van een motorvoertuig en de fabrikant daarvan over de schadevergoedingsplicht van de fabrikant jegens de koper?

17. Indien vraag 16 bevestigend moet worden beantwoord en voor zover het Unierecht dergelijke bepalingen bevat:

Hoe moet de stelplicht volgens het Unierecht worden verdeeld?

Hoe moet de bewijslast volgens het Unierecht worden verdeeld?

Moet inzonderheid voor de ene of de andere partij rekening worden gehouden met een verlichting van de bewijslast? Zo ja, welke?

Moet de ene of de andere partij in het kader van de bewijsvoering verplichtingen vervullen met betrekking tot de voorwaarden in kwestie? Zo ja, welke? Voor zover er verplichtingen moeten bestaan: welke rechtsgevolgen zijn volgens het Unierecht verbonden aan het niet nakomen van deze verplichtingen door een van beide partijen?

18. Kan de bevoegdheid van burgerlijke rechtbanken van een lidstaat van de Europese Unie, in gevallen waarin een juridisch bindende verklaring van een van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening (EU) 2018/858 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 genoemde instanties is verkregen dat een voertuig door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de bepalingen van het Unierecht wegens niet-overeenstemming met het goedgekeurde type en/of wegens onwettigheid van de EG-typegoedkeuring zelf, om een vordering tot schadevergoeding aan de koper van dit motorvoertuig tegen de fabrikant niet toe te wijzen op grond dat – anders dan in die juridisch bindende verklaring is gesteld – het motorvoertuig in kwestie feitelijk en/of rechtens wel in overeenstemming is met de voorschriften van het Unierecht, vervallen of in ieder geval beperkt zijn?

19. Indien vraag 18 bevestigend moet worden beantwoord:

In precies welke dergelijke gevallen en in precies welke mate is het burgerlijke rechtbanken van een lidstaat niet toegestaan om een vordering tot schadevergoeding aan de koper van dit voertuig tegen de

fabrikant ervan niet toe te wijzen op grond dat – anders dan in die juridisch bindende verklaring is gesteld – het motorvoertuig in kwestie feitelijk en/of rechtens wel in overeenstemming is met de voorschriften van het Unierecht?

Meer in het bijzonder: betreft de beperking van de bevoegdheid van een burgerlijke rechtbank van een lidstaat in die gevallen met name enkel de afwijzing van de vordering tot schadevergoeding op feitelijke gronden, enkel de afwijzing van de vordering tot schadevergoeding op juridische gronden, of zowel de afwijzing van de vordering tot schadevergoeding op feitelijke gronden als de afwijzing van de vordering tot schadevergoeding op juridische gronden?

I.

De feiten die aan het onderhavige geding ten grondslag liggen, blijken, voor zover deze voor het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing relevant zijn, uit de in het dictum vermelde beslissing van de verwijzende rechter van 29 juni 2023, en voor het overige uit het dossier dat reeds aan het Hof is overgelegd (zaak C-478/23, zaaknr. 1 O 73/20 – Landgericht Duisburg).

Aangezien de Commissie van de Europese Unie, zoals de verwijzende rechter inmiddels heeft vernomen, op bladzijde 16 van haar standpuntbepaling van 27 oktober 2023 in de gevoegde zaken C-251/23 en C-308/23 (1 O 49/20 en 1 O 223/20 – telkens Landgericht Duisburg) ondanks de identieke mededeling op bladzijde 15 van de beslissingen van 21 juli 2023 van de verwijzende rechter in deze twee zaken

In hoeverre ook de Unierechtelijke bescherming van consumenten – verzoeker is voor zover uit de feiten valt af te leiden een consument – zich verzet tegen een beperking van de omvang van schadevordering van een koper van een voertuig dat niet voldoet aan de Unierechtelijke normen tot de vergoeding van het vermogensverschil als gevolg van de nadelige aankoop, kan de verwijzende rechter evenmin op basis van zijn eigen competentie beoordelen (artikel 267 VWEU).

heeft opgemerkt dat de verwijzende rechter niet heeft aangegeven of het bij verzoekers om consumenten gaat, wordt de weergave van de feiten in de beslissing van 29 juni 2019 hiermee uitdrukkelijk aangevuld door te verduidelijken dat verzoeker in het onderhavige geding, voor zover uit de feiten valt af te leiden, een consument is.

II.

A.

Aanleiding voor de aanvulling van de in de genoemde beslissing geformuleerde prejudiciële vragen met de in het dictum opgenomen vragen 14 tot en met 19 is de

omstandigheid dat, zoals hierna zal worden uiteengezet, de beantwoording van deze vragen ook noodzakelijk is voor het wijzen van het vonnis van de verwijzende rechter in het onderhavige geding en gezien het feit dat ook de zaken C-750/23, C-751/23 en C-801/23, die zijn gebaseerd op de beslissingen van de verwijzende rechter in de zaken 1 O 257/21, 1 O 237/22 en 1 O 318/22 van 17 november, 17 november en 19 december, door het Hof zijn geschorst, niet vaststaat dat tot de ontvangst van de antwoorden in de bij de beslissingen van de verwijzende rechter van 29 juni 2023 en 21 juli 2023 in het onderhavige geding ingeleide prejudiciële procedure C-478/23 ook de in het dictum opgenomen vragen 14 tot en met 19 reeds op een andere wijze door het Hof zijn beantwoord. Indien de behandeling van de geschorste zaken C-750/23, C-751/23 en C-801/23 pas na zaak C-478/23 door het Hof wordt voortgezet, is dit waarschijnlijk niet het geval en moet dan, wanneer de in het dictum opgenomen vragen 14 tot en met 19 niet worden voorgelegd, ook in het onderhavige geding rekening worden gehouden met een verdere vertraging van de beslissing van de verwijzende rechter in de onderhavige zaak, hetgeen kan worden voorkomen door de in het dictum opgenomen vragen 14 tot en met 19 aan het Hof voor te leggen.

B.

De in het dictum opgenomen vragen 14 tot en met 19 betreffen eveneens de uitlegging van handelingen van instellingen van de Europese Unie [artikel 267, eerste volzin, onder b), VWEU], met name verordening (EU) 2018/858 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 betreffende de goedkeuring van en het markttoezicht op motorvoertuigen en aanhangwagens daarvan en systemen, onderdelen en technische eenheden die voor dergelijke voertuigen zijn bestemd, tot wijziging van verordeningen (EG) nr. 715/2007 en (EG) nr. 595/2009 en tot intrekking van richtlijn 2007/46/EG (hierna: „verordening 2018/858”).

C.

1.

Tegen de in de beslissingen van de verwijzende rechter van 29 juni 2023 en 21 juli 2023 beschreven achtergrond rijst allereerst de vraag of de verwijzende rechter überhaupt bevoegd is om verzoeker op grond van de aan de rechter voorgelegde en in voorkomend geval door hem vast te stellen feiten een schadevergoeding toe te wijzen. Dienovereenkomstig heeft de verwijzende rechter de in het dictum opgenomen vragen 14 en 15 geformuleerd.

De reden voor de twijfels van de verwijzende rechter over zijn bevoegdheid om verzoeker op grond van de hem tot dusver voorgelegde en eventueel door hem vast te stellen feiten een schadevergoeding toe te wijzen, zijn de bepalingen in artikel 6, lid 5, eerste alinea, en artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858.

Door verzoeker jegens verweerster een recht op schadevergoeding toe te kennen, zou de verwijzende rechter het in de handel brengen van het litigieuze voertuig in

de zin van artikel 6, lid 5, eerste alinea, van die verordening (indirect) kunnen beperken of hinderen. Een dergelijke handelwijze van de verwijzende rechter zou aan de Bondsrepubliek Duitsland, dat wil zeggen aan een lidstaat van de Europese Unie, kunnen worden toegerekend en daarom overeenkomstig artikel 6, lid 5, eerste alinea, van die verordening slechts onder de hierin genoemde voorwaarden en op de hierin vastgestelde wijze kunnen zijn toegestaan en voor het overige ontoelaatbaar zijn. Volgens artikel 6, lid 5, eerste alinea, van die verordening mogen lidstaten het in de handel brengen van een voertuig beperken of hinderen, indien het voertuig niet voldoet aan verordening 2018/858.

Om aan de bepalingen van verordening 2018/858 te voldoen moet een voertuig volgens artikel 5, lid 1, van die verordening echter voldoen aan de voorschriften van de in bijlage II van die verordening vermelde regelgevingshandelingen. Tot deze regelgevingshandelingen behoort ook verordening (EG) nr. 715/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2007 (hierna: „verordening nr. 715/2007”), omdat deze in de tabel in bijlage II, deel I, van verordening 2018/858 onder nummer 2a voor emissies is vermeld.

Overeenkomstig artikel 5, lid 2, eerste alinea, onder a, van verordening 2018/858 voldoen voertuigen met name niet aan de voorschriften van die verordening, indien zij meer afwijken van de gegevens in de EU-typegoedkeuringscertificaten en de bijlagen daarbij of van de beschrijvende gegevens in de testrapporten dan de toepasselijke regelgevingshandeling toestaat.

Naar het oordeel van de verwijzende rechter wijkt het litigieuze voertuig op onaanvaardbare wijze van de gegevens in het EU-typegoedkeuringscertificaat af, omdat het niet voldoet aan de voorschriften van verordening nr. 715/2007. In het voor het litigieuze voertuig op grond van artikel 3, punt 34, van richtlijn 2007/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 5 september 2007 en de bij verordening (EG) nr. 1060/2008 van de Commissie van 7 oktober 2008 per 29 april 2009 gewijzigde bijlage VI model A vereiste EG-typegoedkeuringscertificaat is onder meer te lezen:

Het voertuigtype voldoet/voldoet niet ⁽¹⁾ aan de technische voorschriften van alle relevante regelgeving die in de bijlagen IV en XI ⁽¹⁾(²) bij richtlijn 2007/46/EG staat vermeld.

Reeds in de tabel in deel 1 van de bij verordening (EG) nr. 1060/2008 van de Commissie van 7 oktober 2008 per 29 april 2009 gewijzigde bijlage IV bij richtlijn 2007/46/EG is onder nummer 2a verordening (EG) nr. 715/2007 als van toepassing verklaard op voertuigen van de voertuigklassen M1 en M2, waartoe het litigieuze voertuig behoort, en daar is in latere versies van deze bijlage inhoudelijk niets aan veranderd.

Volgens artikel 30, lid 2, eerste alinea, van richtlijn 2007/46/EG worden afwijkingen van de gegevens op het EG-typegoedkeuringscertificaat beschouwd als niet-overeenstemming met het goedgekeurde type. Gelet op het voorgaande is

hiervan sprake, wanneer het litigieuze voertuig niet voldoet aan de voorschriften van verordening nr. 715/2007, zodat – naar het oordeel van de verwijzende rechter – het voertuig in dit geval op onaanvaardbare wijze van de gegevens in het EU-typegoedkeuringscertificaat afwijkt.

Artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 bepaalt echter dat bij de beoordeling van de conformiteit voor de toepassing van dit lid [te weten artikel 5, lid 2, van die verordening] uitsluitend rekening wordt gehouden met de controles, tests, keuringen en beoordelingen door of namens de goedkeuringsinstanties, de markttoezichtautoriteiten of de Commissie. Een burgerlijke rechtbank van een lidstaat van de Europese Unie behoort niet tot de genoemde instanties en voert ook geen taken namens de Commissie van de Europese Unie uit.

Indien een voertuig over een ongewijzigd geldige EG-typegoedkeuring beschikt, heeft de typegoedkeuringsinstantie op basis van haar controles, tests en keuringen, voor zover deze toereikend zijn, vastgesteld dat voertuigen die met het goedgekeurde type overeenstemmen, voldoen aan de voorschriften van artikel 5, lid 2, eerste alinea, van verordening 2018/858.

Artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 kan volgens de verwijzende rechter in ieder geval zo worden opgevat dat hij deze beoordeling, voor zover deze toereikend is, ook in het onderhavige geschil tussen de koper en de fabrikant van het voertuig over een vordering tot schadevergoeding van de eerste tegen de laatste als bindend moet aanvaarden en niet door eigen vaststellingen mag vervangen. De verwijzende rechter gaat echter niet zo ver dat een dergelijke rechtssituatie als evident moet worden beschouwd. Hij is derhalve van mening dat de beoordeling van de rechtssituatie onder de bevoegdheid van het Hof valt, dat daarom bij deze beslissing wordt verzocht om aan te geven hoe de bepaling dient te worden uitgelegd.

De verwijzende rechter sluit bovendien niet uit dat artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 hem ook in het algemeen, ongeacht of de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van die verordening genoemde autoriteiten en instanties reeds dergelijke controles, tests, keuringen en beoordelingen hebben uitgevoerd, in het onderhavige geding tussen de koper en de fabrikant van het voertuig over een vordering tot schadevergoeding van de eerste tegen de laatste, verbiedt om eigen „controles, tests en keuringen” – dat wil zeggen een eigen onderzoek naar de feiten – uit te voeren en op basis daarvan een eigen „beoordeling van de conformiteit voor de toepassing van dit lid” [te weten artikel 5, lid 2, van die verordening] te maken, dus om zelf vast te stellen of het goedgekeurde voertuigtype voldoet aan de voorschriften van artikel 5, lid 2, van de verordening. Volgens de bewoordingen van artikel 5, lid 2, tweede alinea, van deze verordening wordt immers hoe dan ook geen onderscheid gemaakt met betrekking tot de vraag of de in die bepaling genoemde autoriteiten en instanties al dan niet reeds controles, tests, keuringen en beoordelingen hebben uitgevoerd. Veeleer is bepaald dat bij de beoordeling van de conformiteit van dit lid [te weten artikel 5, lid 2, van die verordening] uitsluitend rekening wordt gehouden met de door de

genoemde autoriteiten en instanties uitgevoerde controles, tests, keuringen en beoordelingen, zonder bijvoorbeeld te verduidelijken of dit alleen voor reeds uitgevoerde controles, tests, keuringen en beoordelingen geldt. Met andere woorden: het feit dat de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 genoemde autoriteiten en instanties de controles, keuringen, inspecties en beoordelingen (nog) niet hebben uitgevoerd, betekent niet dat de verwijzende rechter als burgerlijke rechter van een lidstaat onder de instanties valt die in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van de verordening worden vermeld en waarvan de „controles, keuringen, inspecties en beoordelingen” bepalend zijn voor het antwoord op de vraag of een voertuig voldoet aan artikel 5, lid 2, van die verordening. Indien de verwijzende rechter, zelfs wanneer de controles, tests, keuringen en beoordelingen door de daartoe bevoegde autoriteiten en instanties (nog) niet zijn uitgevoerd, niet bevoegd is om zelfstandig te beoordelen of een voertuig voldoet aan artikel 5, lid 2, van verordening 2018/858, moet dit volgens hem ook gelden wanneer er wel sprake is van controles, tests, keuringen en beoordelingen van de daartoe bevoegde autoriteiten en instanties, maar wordt aangevoerd dat deze op onrechtmatige wijze zijn uitgevoerd: in een dergelijk geval zouden deze controles, tests, keuringen en beoordelingen namelijk als niet-bestaand kunnen worden beschouwd.

Aangezien het antwoord op de hier besproken verdere vraag over de bevoegdheid voor de verwijzende rechter niet evident is, dient het Hof deze vraag te beantwoorden, dat in het kader van de onderhavige beslissing wordt verzocht om de juiste uitlegging van de bepaling ook met betrekking tot deze vraag te verduidelijken.

Ten slotte acht de verwijzende rechter het ook mogelijk dat hem op grond van artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 de bevoegdheid is ontnomen om eigen „controles, tests en keuringen” – dus een eigen onderzoek naar de feiten – uit te voeren en op basis daarvan een eigen „beoordeling van de conformiteit voor de toepassing van dit lid” [te weten artikel 5, lid 2, van die verordening] te maken wanneer het om de vraag gaat of een individueel voertuig conform het goedgekeurde type is geproduceerd en dus voldoet aan de voorschriften van artikel 5, lid 2, van die verordening. Volgens de verwijzende rechter heeft artikel 5, lid 2, van verordening 2018/858, zoals blijkt uit de aanhef ervan „Technische voorschriften”, namelijk niet alleen betrekking op het goedgekeurde voertuigtype, maar op elk voertuig en bijgevolg ook het litigieuze voertuig.

Indien artikel 5, lid 2, van verordening 2018/858 uitsluitend betrekking zou hebben op het goedgekeurde voertuigtype, zouden ook de bepalingen in artikel 5, lid 2, eerste alinea, onder a), nauwelijks begrijpelijk zijn, omdat het goedgekeurde voertuigtype volgens de opvatting van de verwijzende rechter logischerwijs niet kan afwijken van de gegevens in de EU-typegoedkeuringscertificaten en de bijlagen daarbij of van de beschrijvende gegevens in de testrapporten. Dit kunnen alleen de individuele voertuigen die op basis van de typegoedkeuring zijn geproduceerd. Alleen het voertuigtype dat aan de genoemde gegevens voldoet, is

namelijk goedgekeurd, en niet een type dat van deze gegevens afwijkt. Het lijkt de verwijzende rechter dan ook niet onredelijk dat artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 ook betrekking heeft op de bevoegdheid om vast te stellen of **individuele voertuigen**, en geenszins alleen een goedgekeurd voertuigtype, al dan niet voldoen aan de voorschriften van artikel 5, lid 2, van verordening 2018/858, waaronder met name ook of het betreffende voertuig conform het type is geproduceerd dat met de EG-typegoedkeuring is goedgekeurd.

Uit bovenstaande overwegingen volgt daarnaast dat de verwijzende rechter de bevoegdheid om te beoordelen en vast te stellen of het voertuig in kwestie al dan niet voldoet aan artikel 5, lid 2, van verordening 2018/858, in het bijzonder ook in overeenstemming is met het door de typegoedkeuring goedgekeurde type, ook los van de vraag of het toewijzen van een vordering tot schadevergoeding aan verzoeker een (indirecte) belemmering en/of beperking van het in de handel brengen van het voertuig in kwestie zou inhouden, kan zijn ontnomen.

Indien de verwijzende rechter niet bevoegd is om op basis van een eigen onderzoek naar de feiten en met name eigen maatregelen van instructie vast te stellen of het litigieuze voertuig voldoet aan verordening 2018/858, kan hij op basis van de tot nu toe bekende feiten geen vordering tot schadevergoeding aan verzoeker toewijzen en moet hij het beroep zonder meer afwijzen. Het wordt namelijk niet betwist dat de EG-typegoedkeuring op basis waarvan het litigieuze voertuig is gebouwd, tot nu toe ongewijzigd is gebleven en er ook geen sprake is van een zogenoemde terugroepactie van het Kraftfahrtbundesamt (federaal bureau voor het verkeer van motorrijtuigen, Duitsland), dus een besluit waarbij het Kraftfahrtbundesamt de oorspronkelijk verleende EG-typegoedkeuring zou hebben gewijzigd, in aanvullende bepalingen zou hebben voorzien of zelfs zou hebben ingetrokken, of zelfs maar zou hebben vastgesteld dat het bewuste voertuig of zijn uitlaatgasrecirculatiesysteem niet voldoet aan de bepalingen van verordening nr. 715/2007 of andere voorschriften van het Unierecht, in het bijzonder dat het niet in overeenstemming is met het goedgekeurde type. Verweerster stelt namelijk dat:

het litigieuze voertuig ook niet bij een terugroepactie van het Kraftfahrtbundesamt betrokken is [OMISSIS],

en verzoeker betwist dit feit niet, maar stelt enkel dat:

het feit dat het voertuig nog niet bij een officiële of door de overheid opgelegde terugroepactie betrokken is, niet van belang is [OMISSIS].

De beoordeling van het Kraftfahrtbundesamt op basis van zijn controles, tests en inspecties komt er dan ook op neer dat voertuigen die conform de hier aan de orde zijnde EG-typegoedkeuring zijn geproduceerd, voldoen aan alle regelgevingshandelingen van de Europese Unie, en dat met name ook het voertuig in kwestie voldoet aan alle regelgevingshandelingen van de Europese Unie en in het bijzonder ook in overeenstemming is met het goedgekeurde type.

Indien de verwijzende rechter echter niet bevoegd is om op basis van een eigen onderzoek naar de feiten en met name eigen maatregelen van instructie vast te stellen of het voertuig voldoet aan verordening 2018/858, moet hij afhankelijk van het antwoord op de andere vragen in de onderhavige zaak door het Hof een beslissing nemen.

Voor zover de verwijzende rechter in zijn eerdere beslissingen van 5 april 2023, 26 april 2023, 4 juni 2023 en 29 juni 2023, waarin hij reeds uitgebreide vragen aan het Hof heeft voorgelegd met het verzoek om beantwoording (zaken C-251/23, C-308/23, C-371/23 en C-478/23), de zogenoemde constitutieve werking van de EG-typegoedkeuring niet als relevant voor de door hem te nemen beslissing heeft beschouwd, is de enige reden hiervoor dat de EG-typegoedkeuring, indien deze niet in overeenstemming met de rechtssituatie is, altijd kan worden ingetrokken. Dit werd ook – zij het slechts heel kort – in de beslissing van de verwijzende rechter van 26 april 2023 (zaaknummer C-308/23) toegelicht. Volgens de verwijzende rechter betekent dit namelijk dat voertuigen, zelfs als zij over een nog steeds geldige EG-typegoedkeuring beschikken, toch minder waard zijn, wanneer zij niet voldoen aan de vereisten van alle regelgevingshandelingen van de Europese Unie, juist omdat de EG-typegoedkeuring in dat geval kan worden ingetrokken, met als gevolg dat ook de goedkeuring voor het voertuig kan vervallen of – hetgeen niet hoeft te worden beantwoord – kan worden ingetrokken. De bepalingen over de bevoegdheid in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 heeft hij in dit verband, zoals helaas moet worden geconstateerd, niet gezien en daarom ook niet in acht genomen. Dit is nu echter anders.

2.

a)

Voor zover vraag 14 bevestigend moet worden beantwoord, moet worden nagegaan wie in een rechtszaak tussen de koper van een voertuig en de fabrikant over een verplichting tot betaling van een schadevergoeding van de fabrikant jegens de koper aannemelijk moet maken dat aan de voorwaarden is voldaan op grond waarvan burgerlijke rechtbanken van een lidstaat bevoegd zijn aan de koper van een motorvoertuig vorderingen tot schadevergoeding toe te wijzen op grond dat het voertuig in kwestie door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de voorschriften van het Unierecht. Daarvan hangt namelijk af of verzoeker in casu, om juridische nadelen te voorkomen, het bestaan van deze voorwaarden moet stellen of dat verweerster het ontbreken daarvan moet stellen.

In een civiele procedure voor een Duitse rechtbank geldt in principe dat bij de beslissing alleen rekening mag worden gehouden met de feiten die door de partijen naar voren zijn gebracht. Dit leidt tot de vraag naar de stelplicht: indien een feit niet is gesteld, rijst de vraag wie de daaruit voortvloeiende gevolgen moet dragen, dus op welke partij de stelplicht rust. Hoewel in principe geldt dat met een feit dat niet is gesteld, ook geen rekening kan worden gehouden bij de beslissing

door de rechterlijke instantie, bestaan er in het Duitse burgerlijk procesrecht talrijke uitzonderingen op dit beginsel, die inhouden dat een feit altijd moet worden aangenomen en hiermee bijgevolg ook bij een beslissing rekening moet worden gehouden, wanneer niet is gesteld dat dit feit in het concrete geval niet bestaat (omkering van de stelplicht).

(1)

Indien een bevoegdheid van de verwijzende rechter om zelf vast te stellen dat het litigieuze voertuig niet voldoet aan de voorschriften van verordening 2018/858, op grond van artikel 5, lid 2, tweede alinea, van die verordening altijd of in ieder geval in het concrete geval is uitgesloten, is het volgens het in het Duitse recht geldende beginsel met betrekking tot de stelplicht aan verzoeker om feiten te stellen waaruit blijkt dat de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van die verordening genoemde autoriteiten of instanties juridisch bindende verklaringen hebben afgelegd waaruit kan worden opgemaakt dat het voertuig in kwestie niet voldoet aan de voorschriften van de verordening; anders moet het beroep zonder meer worden afgewezen. Op basis van dergelijke juridisch bindende verklaringen zou in voorkomend geval namelijk een beslissing in het voordeel van verzoeker moeten worden genomen. Het genoemde beginsel is echter niet van toepassing indien uit wettelijke bepalingen, waaronder ook het Unierecht, iets anders volgt. De verwijzende rechter acht het mogelijk dat het Unierecht, met name gelet op het beginsel van doeltreffendheid van de bescherming die het Unierecht aan de partijen biedt (zie arrest van 21 maart 2023, C-100/21, EU:C:2023:229, punt 93), hierover bepalingen bevat. Het zal voor verzoeker immers moeilijk zijn om dergelijke argumenten aan te voeren, terwijl verweerster, als adressant ervan, gemakkelijk het bestaan van juridisch bindende verklaringen van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van die verordening bedoelde autoriteiten en/of instanties zal kunnen stellen.

(2)

Indien de verwijzende rechter alleen onder bepaalde voorwaarden bevoegd is om zelf vast te stellen dat het litigieuze voertuig niet aan de voorschriften van verordening 2018/858 voldoet, moet de vraag worden beantwoord wie deze voorwaarden moet stellen, dus op wie de stelplicht voor deze voorwaarden rust. Volgens de verwijzende rechter is het afhankelijk van de aard en inhoud van deze voorwaarden niet uitgesloten dat het Unierecht, met name gelet op het beginsel van doeltreffendheid van de bescherming die het Unierecht aan de partijen biedt (zie arrest van 21 maart 2023, C-100/21, EU:C:2023:229, punt 93), bepalingen erover bevat wie dit in de civiele procedure tussen de koper van een voertuig en zijn fabrikant over een verplichting tot betaling van een schadevergoeding van de laatste tegen de eerste op grond dat het voertuig, naar men beweert, niet aan de voorschriften van het Unierecht voldoet, moet stellen, dus op wie in dit verband de stelplicht rust.

b)

Bovendien moet nu al in aanmerking worden genomen dat kan worden betwist dat aan de voorwaarden is voldaan waaronder de bevoegdheid van de verwijzende rechter als burgerlijke rechtbank van een lidstaat om verzoeker als koper van een motorvoertuig een vordering tot schadevergoeding toe te wijzen op grond dat dit voertuig door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de voorschriften van het Unierecht. In dat geval rijst de vraag naar de bewijslast, dus wie moet bewijzen of weerleggen dat aan de genoemde voorwaarden is voldaan. Tevens dient te worden vastgesteld of er – hetgeen naar Duits recht in principe niet het geval is – sprake is van een verlichting van de bewijslast en/of bepaalde verplichtingen van de partijen en wat de gevolgen zijn, indien de partij op wie deze verplichtingen rusten, deze niet nakomt.

De verwijzende rechter acht het mogelijk dat het Unierecht, met name gelet op het beginsel van doeltreffendheid van de bescherming die het Unierecht aan de partijen biedt (zie arrest van 21 maart 2023, C-100/21, EU:C:2023:229, punt 93), hierover bepalingen bevat.

(1)

Indien een bevoegdheid van de verwijzende rechter om zelf vast te stellen dat het litigieuze voertuig niet voldoet aan de voorschriften van verordening 2018/858, altijd of in ieder geval in het concrete geval is uitgesloten, moet volgens het in het Duitse recht geldende beginsel met betrekking tot de bewijslast verzoeker bewijzen dat desondanks aan de voorwaarden waaronder de bevoegdheid van de verwijzende rechter als burgerlijke rechtbank van een lidstaat om verzoeker als koper van een motorvoertuig een vordering tot schadevergoeding toe te wijzen op grond dat dit voertuig door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de voorschriften van het Unierecht, namelijk op grond van een bindende vaststelling van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, verordening 2018/858 genoemde autoriteiten of instanties, is voldaan. Dit beginsel is evenwel niet van toepassing indien uit wettelijke bepalingen, waaronder ook het Unierecht, iets anders volgt. Of en, zo ja, in hoeverre het Unierecht, met name gezien het feit dat verweerster overeenkomstig artikel 5, lid 2, tweede alinea, van die verordening de ontvanger van de juridisch bindende verklaringen is, een andere behandeling voorschrijft dan volgens het genoemde beginsel, hoeft niet door de verwijzende rechter te worden beantwoord, maar door het Hof.

(2)

Indien de verwijzende rechter alleen onder bepaalde voorwaarden bevoegd is om zelf vast te stellen dat het litigieuze voertuig niet voldoet aan de voorschriften van verordening 2018/858, moet worden nagegaan wie, indien dit wordt betwist, moet bewijzen dat er aan deze voorwaarden is voldaan, dus op wie de bewijslast voor deze voorwaarden rust. Volgens de verwijzende rechter is het afhankelijk van de aard en inhoud van deze voorwaarden niet uitgesloten dat het Unierecht, met name gelet op het beginsel van doeltreffendheid van de bescherming die het Unierecht aan de partijen biedt (zie arrest van 21 maart 2023, C-100/21,

EU:C:2023:229, punt 93), erover bepalingen bevat wie dit in de civiele procedure tussen de koper van een voertuig en zijn fabrikant over een verplichting tot betaling van een schadevergoeding van de laatste tegen de eerste op grond dat het voertuig, naar men beweert, niet aan de voorschriften van het Unierecht voldoet, moet bewijzen, dus op wie in dit verband de bewijslast rust.

c)

De verwijzende rechter is zich ervan bewust dat, gezien het feit dat de antwoorden van het Hof op de in het dictum gestelde vragen 14 en eventueel 15 nog niet te voorzien zijn, en evenmin hoe het onderhavige geschil en de daaraan ten grondslag liggende feiten zich verder zullen ontwikkelen en in hoeverre informatie van partijen nodig zal zijn en door de partijen bewijs zal moeten worden geleverd – op dit moment staat weliswaar (nog) vast dat er helemaal geen sprake is van een terugroepactie van het Kraftfahrtbundesamt voor het litigieuze voertuig, maar dit kan in de toekomst veranderen –, is nog niet voorzienbaar of en, indien van toepassing, in hoeverre het antwoord op de in de dictum onder 16 en 17 gestelde vragen over de stelplicht en de bewijslast van belang is voor het nemen van verdere beslissingen in de onderhavige zaak en in het bijzonder voor de definitieve uitspraak. Afhankelijk van de inhoud van het gevraagde antwoord op de in het dictum geformuleerde vragen 14 en eventueel 15 is het echter goed mogelijk dat ook de in het dictum gestelde vragen 16 en eventueel 17 moeten worden beantwoord. Om die reden acht de verwijzende rechter de beantwoording in de zin van artikel 267 VWEU ook noodzakelijk voor het wijzen van het vonnis, teneinde te waarborgen dat partijen binnen een redelijke termijn rechtsbescherming kunnen genieten (zie bijvoorbeeld artikel 67, leden 1 en 4, VWEU en artikel 47, tweede alinea, eerste volzin, van het Handvest van de grondrechten). Voor zover de behandeling van de zaak moet worden geschorst om duidelijkheid te verkrijgen over de uitlegging van het Unierecht door het Hof, is de verwijzende rechter van oordeel dat, gelet op de hierboven genoemde Unierechtelijke bepalingen, elke vraag in de zin van artikel 267 VWEU moet worden beantwoord om een vonnis te kunnen wijzen, teneinde te waarborgen dat het geschil, na ontvangst van het antwoord van het Hof, binnen een redelijke termijn definitief ten gronde kan worden beslecht (vonnis). Bij een andere uitlegging zou een rechterlijke instantie van een lidstaat, zelfs indien zij al kan voorzien dat op grond van de mogelijke verdere ontwikkeling van het geding en de daaraan ten grondslag liggende feiten het antwoord op aanvullende vragen over het Unierecht voor de inhoud van de definitieve beslissing in de zaak van belang kan zijn, gehouden zijn om slechts de vragen over het Unierecht die zich in een bepaald stadium van een geding voordoen en waarvan de beantwoording in dat stadium met zekerheid voor de verdere behandeling van de zaak van belang is en de inhoud van het te wijzen definitieve vonnis, met het verzoek om beantwoording aan het Hof voor te leggen, en pas in een later stadium van het geding eventueel aanvullende vragen over het Unierecht, waarvan dan pas duidelijk is dat de beantwoording ervan eveneens van belang is voor de verdere behandeling van de zaak en de inhoud van het te wijzen vonnis. Dit zou ertoe kunnen leiden dat aan het Hof „stukje bij beetje” in twee of meer prejudiciële

verwijzingen vragen over het Unierecht worden voorgelegd die al in de eerste prejudiciële procedure hadden kunnen worden gesteld en beantwoord, hetgeen in voorkomend geval zou leiden tot een aanzienlijke vermijdbare vertraging van de definitieve beslechting van het geding en daarmee van de rechtsbescherming van de partijen.

Een dergelijke werkwijze zou volgens de verwijzende rechter, gezien de daarmee gepaard gaande verdere vertraging van de procedure, indien de vragen en de eventuele relevantie van de beantwoording ervan voor de definitieve beslechting van het geschil bij de eerste prejudiciële verwijzing duidelijk zijn en deze vragen in de daarop volgende prejudiciële procedure zonder meer kunnen worden beantwoord, niet meer verenigbaar zijn met een effectieve rechtsbescherming, die in een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht (artikel 67, lid 1, VWEU), waarin de toegang tot de rechter wordt vergemakkelijkt (artikel 67, lid 4, VWEU) en waarin eenieder recht heeft op een behandeling van zijn zaak binnen een redelijke termijn – en uiteraard, indien geen minnelijke schikking wordt bereikt, ook op de beslechting door de rechterlijke instantie – (artikel 47, tweede alinea, eerste volzin, van het Handvest van de grondrechten), volgens de verwijzende rechter dient te worden gewaarborgd.

Derhalve is de verwijzende rechter van mening dat, indien een zaak toch aan het Hof moet worden voorgelegd met het verzoek om beantwoording van rechtsvragen, van de partijen in dit geschil niet kan worden verwacht dat pas wanneer na beantwoording van deze vragen [OMISSIS] over ongeveer twee of meer jaar definitief blijkt dat het antwoord op aanvullende vragen van belang is voor de verdere behandeling van de zaak en de inhoud van de te nemen definitieve beslissing, de zaak opnieuw wordt geschorst en het dossier opnieuw aan het Hof wordt voorgelegd met het verzoek om die aanvullende vragen te beantwoorden, terwijl vanaf het begin al te voorzien was dat ook de beantwoording van deze aanvullende vragen voor de verdere behandeling van de zaak en de inhoud van de te nemen definitieve beslissing belangrijk zou kunnen zijn en deze vragen al in de eerste prejudiciële procedure zonder meer hadden kunnen worden beantwoord. Daarom lijkt het volgens de verwijzende rechter in een dergelijk geval noodzakelijk om ook de aanvullende vragen te beantwoorden waarvan het belang voor de later te nemen definitieve beslissing nog niet vaststaat, maar die volgens de omstandigheden van het concrete geval in de zin van artikel 267 VWEU voor het wijzen van het vonnis – binnen een redelijke termijn – noodzakelijk kunnen zijn.

Dit is in casu het geval. Het staat weliswaar niet vast, maar is voorzienbaar dat ook de in het dictum genoemde vragen 16 en eventueel 17 van belang kunnen zijn voor de verdere behandeling van de zaak en de inhoud van de definitieve beslissing die aan het einde daarvan zal worden gegeven, en indien deze niet in de in het onderhavige geding reeds ingeleide prejudiciële procedure worden beantwoord, bestaat het risico dat de zaak later ten minste een keer opnieuw moet worden geschorst en het dossier aan het Hof moet worden voorgelegd met het

verzoek om deze vragen te beantwoorden, hetgeen in voorkomend geval tot een verdere aanzienlijke vertraging van de procedure zou leiden.

De verwijzende rechter gaat er dan ook van uit dat in het onderhavige geding op grond van artikel 267 VWEU ook de vragen 16 en 17 moeten worden voorgelegd, met het verzoek om vraag 16 te beantwoorden indien vraag 14 bevestigend moet worden beantwoord, en vraag 17 indien de vragen 14 en 16 bevestigend moeten worden beantwoord, ook al is het uiteraard niet de verwijzende rechter, maar het Hof die hierover bindend beslist.

3.

De verwijzende rechter acht de beantwoording van de vragen 18 en eventueel 19 eveneens noodzakelijk voor het wijzen van het vonnis.

Indien in de toekomst een bindende verklaring van een van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 genoemde instanties wordt afgegeven waaruit blijkt dat het voertuig in kwestie door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de voorschriften van het Unierecht, rijst de vraag of de verwijzende rechter zijn beslissing erop dient te baseren dat het voertuig niet voldoet aan de voorschriften van het Unierecht, of dat hij bevoegd is om feitelijk – de door de bevoegde instantie vastgestelde omstandigheden zijn in werkelijkheid niet aanwezig – of rechtens – uit de door de bevoegde instantie vastgestelde omstandigheden blijkt geen niet-overeenstemming van het voertuig – ervan uit te gaan dat het voertuig wel degelijk voldoet aan de voorschriften van het Unierecht en verzoeker reeds om die reden geen schadevergoeding van verweerster kan vorderen.

De verwijzende rechter kan niet uitsluiten dat het antwoord van belang is voor de inhoud van de definitieve beslechting van het onderhavige geding. Indien een bindende verklaring van een van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 genoemde instanties wordt afgegeven en de verwijzende rechter aan die verklaring gebonden is, resteert verweerster naar Duits recht alleen nog de mogelijkheid om te bewijzen dat zij niet schuldig is aan de inbreuk. Indien zij hierin niet slaagt, moet zij onder de genoemde voorwaarden tot schadevergoeding worden veroordeeld; in een dergelijk geval staat de schade volgens de verwijzende rechter in principe vast – dat wil zeggen onder voorbehoud van bijzonderheden van het individuele geval – omdat bindend vaststaat dat het voertuig niet aan de eisen voldoet, waaruit volgt dat het minder waard is.

Dit ligt anders indien de verwijzende rechter, ondanks een bindende verklaring van een van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 genoemde instanties of autoriteiten, bevoegd is om ervan uit te gaan dat het voertuig voldoet aan de voorschriften van het Unierecht. Indien hij namelijk tot de conclusie komt dat uit de feiten waarop de verklaring is gebaseerd, in werkelijkheid niet de niet-overeenstemming van het voertuig blijkt, moet hij het

beroep zonder meer afwijzen, en indien hij tot de conclusie komt dat uit de feiten waarop de verklaring is gebaseerd, de niet-overeenstemming van het voertuig blijkt, moet hij nagaan of deze feiten kunnen worden vastgesteld, waarbij hij in geval van betwisting aangeboden bewijzen met betrekking tot deze feiten moet verzamelen en op basis van dit onderzoek de definitieve beslissing moet nemen.

Artikel 6, lid 5, eerste alinea, van verordening 2018/858 verzet zich niet tegen een dergelijke benadering van de verwijzende rechter, omdat ten eerste bij de vaststelling van een niet-overeenstemming van het voertuig met de verordening de in artikel 6, lid 5, eerste alinea, van die verordening bedoelde maatregelen niet zijn verboden en ten tweede bij de afwijzing van het beroep op grond dat het voertuig aan de verordening voldoet, geen sprake is van de in artikel 6, lid 5, eerste alinea, van die verordening bedoelde maatregelen. Er kan evenwel niet worden ontkend dat, wanneer de burgerlijke rechtbanken van de lidstaten in een schadevergoedingszaak tussen de fabrikant van een motorvoertuig en de koper daarvan niet gebonden zijn aan de bindende verklaringen van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 genoemde instanties en autoriteiten, het gevaar bestaat dat er tegenstrijdige beslissingen worden genomen, met als mogelijk gevolg dat er niet onaanzienlijke nadelen ontstaan.

Zoals reeds uit het bovenstaande duidelijk blijkt, is de verwijzende rechter zich ervan bewust dat nog niet te voorzien is hoe de feiten die aan het geding ten grondslag liggen, zich zullen ontwikkelen, en dus ook niet of voor de verdere behandeling van de zaak en met name voor het definitieve vonnis de beantwoording van de in het dictum van de beslissing gestelde vragen 18 en eventueel 19 van belang zal zijn. Afhankelijk van de verdere ontwikkeling van de feiten die aan het onderhavige geding ten grondslag liggen, is het echter mogelijk dat ook vraag 18 en eventueel vraag 19 in het dictum moeten worden beantwoord. Gezien het feit dat niet alleen nog steeds controles door het Kraftfahrtbundesamt plaatsvinden, maar ook, zoals uit het vonnis van het Verwaltungsgericht Schleswig (bestuursrechter in eerste aanleg, Duitsland) van 20 februari 2023 (zaaknummer 3 A 113/18) blijkt, in elk geval een milieuorganisatie in Duitsland onder bepaalde omstandigheden bereid is om tegen beslissingen van het Kraftfahrtbundesamt betreffende de toelating van voertuigen of voertuigtypen op te komen, lijkt het niet uitgesloten dat in de toekomst ook voor het voertuig in kwestie een bindende verklaring van een van de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening 2018/858 genoemde instanties wordt afgegeven waaruit voortvloeit dat het voertuig door bepaalde omstandigheden niet voldoet aan de voorschriften van de verordening. Om die reden acht de verwijzende rechter ook de beantwoording van de in het dictum van de beslissing gestelde vragen 18 en eventueel 19 in de zin van artikel 267 VWEU noodzakelijk voor het wijzen van het vonnis, teneinde te waarborgen dat partijen binnen een redelijke termijn rechtsbescherming kunnen genieten (zie bijvoorbeeld artikel 67, leden 1 en 4, VWEU en artikel 47, tweede alinea, eerste volzin, van het Handvest van de grondrechten). Het bovenstaande onder 2, onder c), geldt dienovereenkomstig.

[OMISSIS]